

מסיימת את מסע הדילוגים שלה על מסלול המכשולים של השלום בדרך אל הבית הלבן. מירון, שהחל בקריסתה של חומת ברלין, המשיך בנפילת ברית המועצות, דיגל על פני מלחמת המפרץ, ועזרת מדריד, מהפך '92, ורק רימוני החמאס עדיין מאיימים על הזינוק האחרון מאוסלו.

"הארץ", שחתר כל העת למגע עם ישרים בין ישראל לאש"ף, בין רבין לערפאת, מתח את הכותרת הראשית לכל רוחב עמודו הראשון. כותרת עניינית, לא היסטורית: "ישראל ואש"ף חתמו על ההסכם. רבין עשוי לבקר במרוקו בדרכו חזרה מוויינגטון". אותיות הכותרת הראשית גדולות אמנם מהגודל הרגיל של כותרת בעתון זה, אבל עדיין לא במידה שתגרמו לקורא תחושה חגיגית משהו. לא תיאור צבע, לא התרגשות רבה, אלא כותרת המשרתת ענייניות: חתמו על ההסכם, עכשיו מרוקו. וכמו לא די בכך, הנה גם כותרת ה"ארוך" של "הארץ", מצד שמאל של העמוד, בגובה הלוגו: "ירדן וישראל יחתמו היום בוויינגטון על ההסכם לסדר היום בשיחות ביניהן". וידיעה נוספת, על טור, בחצי התחתון של העמוד: "מאלויה שוקלת לכונן יחסים דיפלומטיים עם ישראל".

במילים אחרות — העסק רץ קדימה. גמרנו עם אש"ף, מרוקו בדרך, ירדן בתמונה, מאלויה בהמשך. אבל, ענייניות-ענייניות — גם "הארץ", המנסה לשרר סוליידיות, אינו יכול לעבור על האידוע הזה לסדר היום הרגיל שלו, ועל כן העמוד הראשון אינו כשאר העמודים הראשונים של העתון. ראשית, בגודל בולט, לא צעקני, מופיעה התמונה המפורסמת של לחיצת-היד בין רבין לערפאת, כשקליטונן סוכך-הודף את השניים. לבד מכך, "הארץ" עשה גם קצת גרפיקה כאשר היקצה שני "טיוורים" — שבהם ראה העורך את הדברים הסמליים והבולטים ביותר של שני גיבורי החתימה: ציטוטים של ערפאת ("עמנו אינו גורס כי ישום הזכות להגדרה עצמית עשוי לפגוע בזכויות שכניו או בכיחוסנו") ושל רבין ("אומר לכם, הפלשתינאים: נגזר עלינו ועליכם לחיות במשותף, על אותה כבוד אדמה, באותה ארץ").

כאמור, השינוי הבולט ביותר בעמודו הראשון של "הארץ" ביום שלמחרת, כרוך בעיקר בתוכן, בנימה — אבל גם בצורה: מאמר של העורך, חנוך מרמרי; מאמר של יואל מרקוס וקריקטורה של זאב.

תחילתו של התהליך בין ישראל לאש"ף, שהגיע לגיבוש בהסכם אוסלו — לא ייזכר לטובה בספר דברי הימים הגדולים של אמצעי התקשורת בארץ ובעולם. שכן, הכל נעשה בחשאי, הרחק מעיניהם של הכתבים והשדרים, שעדיין המשיכו לקנטר את שר החוץ על ש"הוא נמצא מחוץ לתהליך המדיני". מתחת לחוטמה של העתונות יצאו ובאו פקידים בכירים יותר ובכירים פחות, התעופפו בין בירות למלונות, נפגשו עם אנשי אש"ף, והעתונות-יודעת-כל אפילו לא הריחה שמהו קורה.

אבל, התקשורת הישראלית לא נטרה טינה גדולה מדי לאלה שעשו לה את התרגיל המוצלח הזה, והצטרפה מיד לחגיגה הגדולה. הציבור בארץ, על מפלגותיו ופלגיו, עדיין חלוק בשאלה אם ההסכם עם אש"ף הוא מפנה היסטורי, אבל כמתעדת את האירועים — זוהי בעצם השליחות העיקרית של העתונות — יצאה גם התקשורת הישראלית לוויינגטון, ניצבה שם על מרשאת הבית הלבן, ושיפשה את עיניה כאשר ראתה את רבין לוחץ את ידו של ערפאת.

עיון מקיף בעתוני היום שאחרי, עתוני ה-14.9.93, שסיקרו את האירוע, מעלה, כי בין הדפים לא ממש נשבה רוח של אופוריה כמו בתקדים בגין-סאדאת. הפעם ההלם היה, אולי, גדול מדי; קצב האירועים קדחתי מדי; השאלות היו מרובות מן התשובות; לא היה ברור מה היחס שבין הסיכוי לבין הסיכון — והעתונות הישראלית ניסתה לתמרן בין הצורה לבין התוכן, כדי שחוקרי עתונות בעוד חמישים או מאה שנה לא יבואו אליה בטענה: איפה בדיוק הייתם ביום ההוא?

הוויכוח הגדול, החוצה את הציבור הישראלי על גושי הימין והשמאל שבו, בא לידי ביטוי מובהק בעתוני היום ההוא, לא פחות מאשר בעתונים שלפניו ובעתונים שאחרי. עתונים המזוהים עם הימין תקפו ללא רחם; המזוהים עם השמאל קשרו כתרים והיללו; המסחריים עשו הכל כדי למכור יותר.

"הארץ": כותרת עניינית
קריקטורה של זאב כ"הארץ" ביום שלמחרת — בפתיחת העמודים הפנימיים — מתארת את יונת השלום, ועלה זית תחת כנפה,

ירדן וישראל יחתמו היום בוואשינגטון על ההסכם לסדר היום בשיחות ביניהן

הסכם זה יאפשר את פתיחת משאלים דיפלומטיים בין ישראל וירדן, ויפתח את הדרך להקמת ממשלה אחת. ההסכם יאפשר גם את פתיחת משאלים דיפלומטיים בין ישראל וירדן, ויפתח את הדרך להקמת ממשלה אחת. ההסכם יאפשר גם את פתיחת משאלים דיפלומטיים בין ישראל וירדן, ויפתח את הדרך להקמת ממשלה אחת.

בועז
מטבחיות מלכה חישום לילק מייק ארזי זמין
מ"ס ע"ד 40
SCH-40-20, AWWA, ASTM, API5-L
עצמים שונים חתוך למי מדיה
טלפון: 03-9341201, פקס: 03-9341204

החמה
3.50 שקלים יום שלישי, כ"ה באילול תשנ"ג, 14 בספטמבר 1993
מול מלכה ביום 1.68 שקלים
VOL.75/22538 SEPTEMBER 14 1993

ישראל ואש"ף חתמו על ההסכם. רבין עשוי לבקר במרוקו בדרכו חזרה מוואשינגטון

דבר

מסודרים
הסכנים
שלום
1/4

צאלים
ב'
5
נמסר

פדשת
דדע'
6
נמסר

מדוד
נמלה
8
נמסר

גמר חתימה טובה

דבר: חזק מנותק מטלויזון או "שלום" להחזקת מנותק

שונים לחלוטין פני הדברים ב"דבר", ביטאון ההסתדרות, ובעצם מפלגת העבודה, שהניעה את גלגלי ההיסטוריה בכיוון הזה. הכותרת הענקית – גובה האות, אגב ארבעה ס"מ וחצי – מכריזה באמירה חד משמעית, הנקוטה מענייני היום, כ"ח באלול, ערב ראש השנה תשנ"ד: "גמר חתימה טובה". הכותרת בצבע כחול, כדן כותרת של עתון חג, צבע המשדר אופטימיות, עוד־תראה־עוד־תראה־כמה־טוב־יהיה. וגם הלוגו כחול, מאותה סיבה. אבל, מה שבולט ב"דבר", לא פחות מן הכותרת והלוגו, ואולי אף יותר, היא תמונת הלחיצה: פרושה לרוחב כל העמוד, 38 ס"מ, על גובה של 26 ס"מ. בהחלט ממדים מרשימים, שאינם מופיעים כל יום. לתמונה אין אפילו כיתוב מתחתיה, שהרי הכל ברור.

לבד מכך, בתחתית העמוד, דיווח ענייני של אמיר נוימן ומוטי בסוק (הכותרת היא ציטוט דברים שאמר ראש הממשלה למנהיג אש"ף, בפגישה חטופה בלשכת קלינטון, אחרי הטקס – ריבין לערפאת: תקופה קשה מצפה לנו; ערפאת: אני מוכן לכך").

ורשימת התרשמות של דני בלוך, במסגרת מדורו "עמדה". בלוך, בעל ניסיון, ידע היטב שההתלהבות הגדולה אינה משותפת לכל אזרחי מדינת ישראל, ולכן החל את רשימתו – הנושאת את הכותרת "בכל זאת, מרגש" – בנוסח: "אי אפשר היה שלא להתרגש למראה התמונות החיות ממדשאת הבית הלבן". דומה, כי אילו היה בטוח שההתרגשות כללית, מן הסתם היה נוקט משפט על דרך החיוב ולא על דרך השלילה. גם בהמשך הוא חוזר לאותו נוסח ולמוטיב האי אפשר: "אלו הן תמונות שאי אפשר יהיה למחוק מספרי תולדות הימים. אי אפשר גם למחוק את מצהלות

מרמרי מציג מבט משם, מווינגטון; מרקוס כותב על מבט מכאן; זאב מצייר מכאן ומשם. העורך מרמרי, ברשימה הנושאת את הכותרת "קודם נחגוג, אחר־כך תלמדו לחיות ביהר" – טורח לספר על עליבותו של מטוס חיל־האוויר שהטיס את המשלחת הישראלית, ועורכים ביניהם ("לבואינג הצבאי והמרופט לא נמצאו פחיות הצבע והמברשת, שיעשו אותו לרכב הסעה הראוי למעמד... הוא נראה כמי שנלקח למשימה מפרכת של הובלת חיל משלוח או לפחות הסעת צליינים"); תמה מדוע לא עשו עד היום כעצתו ("כאשר רואים את פרס, ריבין ויאסר ערפאת על כמה אחת, מחליפים לחיצות ידיים, קשה להבין מדוע לא יכול היה מפגש כזה להיערך מוקדם יותר – הרי זה כה פשוט"); ומנסה להסביר את החגיגות הכפויה ("... אין מדובר במסיבת צלִקה ווינגטונית מקובלת, כי לאחר שהקרואים יתפזרו לבתיהם שבים הישראלים והפלשתינים לשגרת יומם הקשה, להתחיל צעדים ראשונים בכיוון חדש").

יואל מרקוס, שישב מול המרקע בארץ, כותב את התרשמותו של הישראלי, כל הישראליים, שצפו כמוהו בשידור החי של האירוע. הוא מכתיר את רשימתו במילים "יומו של ערפאת", שכן כבר עצם בואו דרך הכניסה הראשית של הבית הלבן היא "דבר שלא זכה לו בן גוריון עד סוף כהונתו כראש ממשלה. עמד שווה בין שווים עם ראשי מדינות". מרקוס מצנן קצת את ההתלהבות, במידה שהיתה כזו ("ישראל נתנה הכשר לאיש השנוא ביותר בעולם... פרק זה עוד יילמד בבתי־הספר ליחצ"נות"; נאומו של ערפאת היה "די מאכזב. בלט בהיעדרותו גינוי כלשהו לפיגועים שהיו השבוע בארץ"; ובכלל, החגיגה היתה "גרנדיוזית מדי בהשוואה להסכמ המזערי שנחתם").

אבל הדבר הבולט ביותר בעמודו הראשון של "הצופה" הוא מאמר מיוחד מאת עורך העתון, משה אישון, בנוסף למאמר המערכת המופיע במקומו הקבוע בעמוד השני. אישון, במאמר שכותרתו "לא יום שמחה" מספר, כי דחה את הזמנת לשכת ראש הממשלה להצטרף למסע יחד עם שאר עורכי העתונים. הוא כותב: "לבי ציווה עלי: אל תיסע. זאת לא שמחתך, גם לא שמחתו של כלל ישראל. לא יום של שמחה הוא יום החתימה על ההסכם עם ראש אש"ף, יאסר ערפאת. יום דאגה עמוקה הוא לעם ישראל ולמדינת ישראל. הסתפקנו בצפייה בחתימה ההסכם מעל המרקע הטלוויזיוני ובהאזנה לקולות שעלו מקול ישראל. התפקיד, ואולי גם הסקרנות העתונאית, הם שחייבו זאת. ראינו ונתמלאנו דאגה בלב. לא הצלחנו לרדת לסוף שמחתם של החוגגים. היחיד שיכול היה לשמוח זה ראש אש"ף. שמחתו היתה מלאה. הוא הופיע כמנצח. רבין כמנוצח..."

מאמר המערכת, בעמוד השני, מאשש את דבריו של אישון בעמוד הראשון — סביר להניח שהוא הוא זה שגם כתב את מאמר המערכת הלא חתום — ומציין, כי "מי שמכריו ברוע זה שהוא נגד מדינה פלשתינית, כפי שהכריזו השבוע רבין ופרס, מרמה את הציבור. טקס כזה מוביל להכרת ערפאת כראש מדינה, ומאיץ את התהליך להקמת מדינה פלשתינית."

מאמר המערכת מסתיים בציטוט מן המקורות: "הלואי ולא ייאמר על שלום זה כפי שאמר ירמיהו על נוסח השלום של נביאי השקר: 'ירפאו את שבר בת עמי על נקלה, לאמור: שלום שלום ואין שלום'."

יריעות אחרונות: ברנע מוגל שמיר

אבל, כמובן, הפירוטכניקה הגרפית שייכת כל-כולה לשלושת עתוני הצהריים, שבעת האחרונה מעדיפים לא אחת צורה על תוכן, במסגרת המאבק חסר הפשרות בנייהם.

הכותרת הראשית ב"יריעות אחרונות" עוסקת במסעו המתוכנן של רבין למרוקו. ללמדך, שאת העתון צריך למכור, ולא רק לתעד באגף ההיסטוריה של העם היהודי, ולכן הכותרת המרעישת היא בקדקודו של העמוד: "רבין טס אל מלך מרוקו". כי אם כבר יש קצב של אירועים, אז הנה, עוד אחד בלתי צפוי. וגם כאן כותרת באותיות כבדות משקל ואורך: הלמ"ד נמתחת לאורך 4.5 ס"מ, וכמוה כן יורדת הכ"ף הסופית, בעוד ששאר האותיות תופסות גובה של 4 ס"מ.

וכמובן — לחיצת-היד. כאן התמונה היא לרוחב כל העמוד, שאף הוא במידות שבתות וחגים. הנושא מסתפק בשני שליש עמוד, כשמתחת לתמונה הגדולה רשימה של נחום ברנע. איזון ימני מגיע מיצחק שמיר, ובתווך דברים שאמר שגריר סעודיה בארצות הברית לכתבת העתון, סמדר פרי.

ברנע, חד עין וחד מקלדת, כותב כי "כאשר הם לחצו ידיים היה המרחק שביניהם כאורך זרוע מתוחה של יצחק רבין: מצד

בשולי ההסכם

לא יום שמחה

מאת משה אישון

א דרבותי על כרי הדשא של הבית הלבן בִּי וואשינגטון. לא הייתי עדי־ראייה לחתימת ההסכם בין ישראל לאש"ף. ויתרתי על ההזמנה האריזה מלשכת ראש הממשלה להצטרף

ביקורת על ההסכם מאת עורך העתון

העמוד הראשון: "רבין וערפאת לחצו ידיים לאחר חתימת הצהרת העקרונות בין ישראל לבין אש"ף". גם התצלום מטקס החתימה מופיע בעמוד הראשון, אבל כדי שלא להעלות את חמתם של מגוי העתון, שמן הסתם זעמו עד למאוד כאשר צפו בשידור הטקס בטלוויזיה, התמונה אינה גדולה במיוחד מהתמונה שבעמוד האחרון של העתון, שבה מצולם הראשון לציון, הרב אליהו בקשי־דורון, בעת ביקורו באוניברסיטה בר אילן.

בכותרת המשנה של הכותרת הראשית, שבה מדווח על פרטים אחדים מן ההסכם, מדגיש "הצופה", כי "ערפאת לא הסתייג מהטרור". עובדה זו, שעתונים אחרים העדיפו להבליעה כדיווחיהם, זוכה כאן להבלטה רבותי, שהרי על צירה נסמך אחד הטענות המרכזיים של מתנגדי ההסכם, ואנשי המפד"ל בתוכם.

כל עמודו הראשון של "הצופה" מוקדש לטקס החתימה ולדברים שבעקבותיו ובשוליו. הנה, למשל, כותרות אחדות: "קלינטון נועד עם ערפאת אחרי הטקס"; "רבין: לא נשתף פעולה עם אש"ף במאבק נגד החמאס"; "חגיגות שמחה נערכו במזרח ירושלים"; "תחושה קשה ביישובי יש"ע: ההסכם עם אש"ף הקים את המדינה הפלשתינית"; "קולק: אין כונה להקפיא בנייה יהודית במזרח ירושלים"; "היום ייחתם הסכם על סדר היום עם ירדן"; "צבא לבנון הרג שבעה מפגינים של החמאס".

ובמסגרת כחולה שלוש ידיעות. בראשן — הודעה של המפד"ל, הקובעת, כי "זהו יום ההונאה, ההשפלה והחרדה. היום הזה קיפלה ישראל את רגליה לקול מצהלות הטרור, ובצל דגלי אש"ף — המתנוססים בגאון בבירת ישראל המושפלת."

ואם כבר דגלים, הידיעה הבאה, מיד אחריה, מדווחת על "מחסור בדגלים פלשתיניים בעזה". והידיעה האחרונה מדווחת על "שינוי של הרגע האחרון (בניסוח המבוא להסכם השלום) — אש"ף במקום 'פלשתינים'."

מספר הטלפון: 052-2333333
 מספר הפקס: 052-2333333
 כתובת: תל אביב, רחוב המדע 10
 שם: מרכז המידע והתעמולה
 שם: מרכז המידע והתעמולה

לוח

חודש 177022

תקציב על העמנו מכל הארץ

היום מצורף מגזין עסקים

לוחמה זרים ויחסים עומקם וזכי אהובי
 על סדקת יביה מלבן לאחו חתומה
 הרכבם כל ישראל לבן אש"ר אלוטא.3

"די לדמעות ולדם"

כך אמו המעולה יצחק רבין במקום
 חתימה ההסכם עם אש"ר על מדשאת
 הבית הלבן ■ שיאו של הטקס היו שתי
 לחיצות יד"ים בין מנצח אש"ר וראש ממשלת ישראל
 ■ ערבא לא קרא בנאומו להכנסת המורו ■ רבין
 עשו לבקר במרמזו בדרבו חושינגטן ולתבאש

"אמן"

עם המלך חסון ■ כרם: קרוב חידוש
 יחסיים עם מרוקו ■ היום יחתם הסכם
 ישראל יזני על סדר היום ■ מרס ומבאש

עם אבו מאזן לשיחה עבודה ■ בעזה ובריתו דיברו
 על "מג העצמאות הפלשטיני" ■ בשמחים שורבו
 לתומכים את נגרי אש"ר ■ עמ' לזו זמטריב היום"

<p>מרכז המידע והתעמולה על מידע ועצמון</p>	<p>לחיים ולאחבה</p>	<p>כמו לוחם שניים</p>	<p>כל הבאם והתקווה</p>
<p>צאת במלחמה ראש הממשלה בושינגטן סימני מותם אחוזו אנדרמוני עודד גורנו אחוז מותם אמריקני בדי-הוק יחזנו קשטרו</p>	<p>חבין לא נקו ממינו</p>	<p>מל הבאם והתקווה</p>	<p>מל הבאם והתקווה</p>

כולם עמודים גדולים, בעוד שהעמודים הפנימיים של "מעריב" הם כמתכונתו בימי חול רגילים, ורק העמוד הראשון בגודל המרבי. שני העתונים גם יחד משתדלים שלא לנקוט עמדה מוצהרת ביחסם להסכם, שכן מדיניות "כל הדעות כל הידיעות" היא שיטה בדוקה למכירה מוגברת של עתון, שאין לו מנויים קבועים, ומדי יום

ממש זכה בפיס... שיחק לו מזלו. רבין לא יכול היה להסתיר את ספקותיו והיסוסיו. וקלינטון? הוא פשוט היה זקוק לרווח... בכל מקרה, אני לא חושב שההסכם הזה יתבצע." אשר לבחירת הפורמט – "ידיעות אחרונות" בונה את כל עמודי החדשות כפי שגילינו עשוי בשבתות ובחגים – כלומר,

ונשים רעולות פנים. מעייפות נוראה, מן הציווי של בנינו השוכבים מתחת לעפר."

"חדשות": דעות בעד ומגד

"חדשות", מודע אף הוא לגודל האירוע, נוקט בכותרתו הראשית אותה לשון שבה נקט "מעריב" – "רבין: די לדמעות ולדם". גם עמודו הראשון של "חדשות" מעוצב כעמוד שבת וחג, אף כי העמודים שאחוריו, העמודים הפנימיים של קונטרס החדשות, גודלם רגיל, כבימי חול. כן, כמובן, תמונת לחיצת היד, אבל בחלק התחתון של העמוד שינוי גרפי לעומת העיתונים האחרים: שלוש כותרות הפנייה גדולות: רבין יצא במפתיע למרוקו; רבנות חגגו בשטחים ובירושלים; היום יחתם ההסכם עם ירדן. מעבר לזה, בשני טורי הצד – מימין תקצירי מאמרים בעד-ונגד, ומשמאל תקצירים של סיפורי הצבע שבועיים הבאים.

אשר לדעות בעקבות ההסכם, "חדשות" גייס לשורותיו סופר (ס. יזהר), שחקן ערבי (מוחמד בכרי), פרופ' מתחנל (הלל וייס), מתרגם-משורר (אהרן אמיר), מחזאי (יהושע סובול). וכולם ביחד אמורים להעניק לקורא את מגוון הדעות ביחס להסכם. יזהר: "לא אחרית הימים. אין צורך לחכות. הנה זה בא. הנה נפתחה תקופה"; בכרי: "חלום: ב-11 הגענו לעזה. השוטרים הישראלים והפלשתינים נופפו לנו בידיהם למראה דגלי פלשתיין וישראל מעל למכונית"; וייס: "שלוש מאה השנה שלכם אינו שלום אפילו של דקה. הכול הזיהו"; אמיר: "זה שלום בין ג'וחה למנחם מנדל, בין ועד הקהילה לבריוני העיירה. שלום כחש, שלום נכלים, ובחשבוך אחרון: שלום דמים"; סובול: "השלום מתחיל במקום שבו נגמרת ההתמכרות לאשליה המסוכנת שהחלום שלנו הוא המציאות, והמציאות היא רק סיוט חולף שאפשר להקיץ ממנו לתוך עולם, שבו האחר אינו קיים".

מסגרת סיפורי הצבע עורכת מסע חובק עולם: וושינגטון (והנה שולץ שבינתים הודקן, קלינטון הוביל את רבין), ירושלים (העיר המזרחית חוגגת שיכורת ניצחון), עופרה (ולרשטיין הלך לעבוד), יריחו (בעיניים רטובות), אשדוד (קנו בקניון), טלוויזיה (העניבות של סוקניק).

"יתד נאמן": מנות הציונות

מי שאינו יוצא כל-כך מגדרו נוכח ההסכם הוא "יתד נאמן", ביטאנו של הרב שך והחוגים המקורבים אליו. כותרת נגטיב מעל לכותרת הראשית מעניקה את הצבע: "כשרבין לימנו, ערפאת משמאלו וקלינטון במרכז, לקול תשואות האלפים על מדשאת הבית הלבן" – והכותרת עצמה: "נחתם ההסכם בין ישראל ואש"ף". כותרת משנה קטנה למדי מציינת, כי "על הסכם ההכרה והעקרונות חתמו פרס ואברמאן; רבין נראה כמהסס כשלחץ את ידי ערפאת".

בעמוד הראשון של "יתד נאמן" עוד שלוש ידיעות בעניין:

כיומו הוא חייב לקבל את המנדט מידי קוראיו – ושבעתיים ביום כמו היום שאחרי חתימת ההסכם, שכל מי שצפה במהלכו בטלוויזיה מעוניין לקרוא מה אומרים על מה שראה, ואלה שלא צפו, בוודאי מעוניינים לדעת איך היה, מה ולמה.

"מעריב": אותיות השלום כמו במלחמה

"מעריב" מקדיש את כל עמודו הראשון, במתכונת שבת וחג – כלומר העמוד פרוש לרוחב המרבי של הגיליון – לתמונת הלחיזה בצבעים טבעיים, אם כי ירקרקים משהו. כותרת ענק, אוחזת לשון שירה, מתוך נאום של רבין: "די לדמעות ולדם". כותרת המשנה מדווחת בראשי פרקים על מה שהתחולל על מדשאת הבית הלבן, כשבאמצע הדיווחים מופיעה המלה "אמן" בכתיב יהודי-מסורתי. ואגב גודל האותיות – אורכה של האות למ"ד בכותרת הגדולה הוא לא פחות מאשר 7 ס"מ, גודל השמור בדרך כלל למלחמה. הדל"ת מסתפקת ב-6 ס"מ, ואילו היו"ד תופסת גובה של 3 ס"מ. בתחתית העמוד, כדי שלא הכול יהיה תמונה וכותרת, אלא גם משהו הגיגי – אך גם הוא במסגרת הכחולה התוחמת את כל העמוד – ארבע מסגרות:

● ישראל אלרד (ימין), תחת הכותרת "רבין לא נקי כפיים" כותב, בין השאר, כי "קשה היה להבחין על מרקעי הטלוויזיה אם הבית הלבן החוויר או הסמיק למראה מחזה התעתועים ההוליבודי הזה של ראש ממשל ישראל לוחץ את ידו של יאסר ערפאת, חזיון סוריאליסטי מגוחך... ייתכן שהסכנה החמורה ביותר היא אותה התמוטטות נפשית ואינטלקטואלית, אשר איפשרה כל זאת."

● סימה קרמון (צבע), מתחילה בנוסח הסטקאטו, עם קמצוץ "תיאור אנושי", וכוחבת ברשימתה "כל הכאב והתקווה": "יד לוחצת יד. לרגע. לשנייה. וכמה אמוציות, וכמה יצרים יש כמגע הזה. על מדשאת הבית הלבן, נדמה היה שהעולם עוצר את נשימתו. ואז נשמעת צעקה גדולה. של האמריקנים שיושבים שם כמו בפסטיבל גדול, של האורחים הזרים עם ההבעה החגיגית והמנומסת, של הפלשתינים והישראלים. כמו זעקת רווחה גדולה."

● אמנון אברמוביץ (שמאל) שכותרת רשימתו היא "כמו לרופא שיניים", נחלץ ממכשלת התיאור הדביק. "ראש הממשלה, יצחק רבין, ניגש לטקס במדשאת הבית הלבן, כפי שניגש פציניט לרופא שיניים: לא נעים, קצת מפחיד, אבל חייבים לעבור את זה... רבין נע ונד במהלך כל הטקס. פניו שידרו משהו כמו 'שייגמר כבר', מביט על צמרות העצים ומחפש ציפורים. לשר החוץ יש ציפורים בראש. כמובן שללא הציפורים הללו, ההסכם לא היה ממריא."

● המשורר נתן יונתן (שירה) כותב ברשימתו "לחיים ואהבה", רשימה פיוטית, כי "השלום הזה לא מאהבה נולד. מן הייאוש והכורח הוא בא, מלילות של מרדפים אחרי ילדים מידי אבנים,

דיווח מלא על
חזרת ההסכם
בין ישראל לאשד
בעמ' ציפו
כתובת וראינות
במוסף היומי

הדעות

שתיים לפי המעור
חדש דבר לא בא
רובן כמעט לא הופיעו...
הענין המעורר רק למה שישנו בין מדינת ישראל
מאז 1948 לביטולו לאחר כמעט עשרה שנים, מוזל לשמוע
רבות ומשמעות
עם שינוי במדיניות, אולי אחר שישנו לפני
הסכם, רובן לא בגלל חילוקי דעות, אלא בגלל חילוקי
ערכים, אולי בגלל חילוקי ערכים, אולי בגלל חילוקי
ערכים, אולי בגלל חילוקי ערכים, אולי בגלל חילוקי
ערכים, אולי בגלל חילוקי ערכים, אולי בגלל חילוקי ערכים

תמונה: 1.80 מ"מ נכאית, 1.55 מ"מ פ"ח, 1.55 מ"מ ע"ש, 14.9.1993, כ"ס בילוי, תשנ"ג

קלינטון הבטיח 'חמיכה פעילה'; ערפאת נמוע לגינוי המרור

רבין: די לדמעות ולדם

מאמר המערכת, המופיע במדור הקבוע "יתד היום", מכתיב בשתי מלים את עמדתה של התנועה כלפי ההסכם: "מות הציונות". מה לחתימה בוועידת טון ולמותה של הציונות?
"בוועידת טון, על מדשאת הבית הלבן, מתה הציונות. החזון ההרצליאני על הקמת מדינה, אשר בה דם יהודי שוב לא יהיה הפקר, וכל נפגע אנטישמיות בעולם ימצא בה את הגנתו - גווע באופן רשמי. בלחיצות הידיים בין ראש ממשלת ישראל ליו"ר אש"ף, תם לו עידן בתולדות פורשי העם היהודי לדורותיו... ממשלת ישראל הושיטה יד לארכי-רוצח הפלשתיני, ובכך נתנה לגיטימציה לרוצח היהודים השפל. בכך הם הודו בפה מלא, כי מדינת ישראל, לא רק שאינה מסוגלת להגן על חיי יהודים, אלא במצבים מסוימים מוכנה אפילו להכיר בעובדה, כי רצח יהודים יכול לקדם מטרות מדיניות ולסייע בכך... בטקס החתימה גוועה עוד הנחת-יסוד ציונית, שקשרה את ארץ-ישראל לעם ישראל. הסיסמה הציונית הנושנה דיברה על 'עם ללא ארץ, לארץ ללא עם'. במשך שנים לא היה עוררין, כי ארץ ישראל כולה שייכת לעם ישראל. גם אם המציאות בשטח כפתה ויתורים על חלקים ממנה, אף מנהיג ציוני לא היה מוכן לוותר, במסמך כתוב וחתום, על זכות היהודים לארץ ישראל. על זכות זו מעולם לא היו עוררין, ואיש לא העלה בדעתו, כי יבוא יום וממשלה ריבונית ישראלית תחתום על מסמך, המאשר כי לפלשתינים זכויות שוות על שטחי ארץ ישראל... ממשלת ישראל הסכימה, ללא התנגדות, לחתום על מסמך, אשר משמעותו במישור האידיאולוגי עולה על משמעותו המעשית. על פי ממשלת ישראל, יש עם נוסף השותף על ארץ ישראל. על היקף השותפות עוד צפויים ויכוחים רבים בעתיד, אבל אין להניח כי הצד שכנגד יפקיר בלי מאבק את עכו, יפו ורמלה..."

החתימה הצפויה בין ישראל לירדן על סדר היום; שינוי המונח בהסכם - אש"ף במקום פלשתינים; רבין: ניסוחים רבים בהסכם אינם לרוחי - אינו שולל משאל-עם.
כל החומר המערכתי הזה אינו תופס יותר מאשר שליש מחלקו העליון של העמוד הראשון ביום, שיש שכינו אותו "היסטורי". באותו עמוד, על שאר שני השלישים הנותרים של שטחו, מודעות ברכה (לא קשורות באירוע בוועידת טון, כמובן), המעידות שהשמחה רבה במיוחד בבני ברק ובמקומות אחרים: בחורים ובחולות מודיעים על אירוסיהם.
עוד בעמוד הראשון: מודעה, המכריזה על פטנט מיוחד המביא לתפילה בכוונה גדולה בעת תפילת נעילה, בסיומו של יום הכיפורים - "הנחול הטבעי קלי-צום, לצום קל באמת!"
שני העמודים הבאים של "יתד נאמן" מוקדשים לדיווחים מן הארץ ומהשטחים בעקבות הטקס בוועידת טון, ומובאים דבריו של מזכ"ל "דגל התורה", הרב משה גפני, המסביר את יחסה של התנועה להסכם, וממילא את ההד הקלוש למדי שקנה לו ההסכם בגיליון היום שלמחרת. "אני תושש", אמר גפני, "כי הסכם השלום עליו חתמת הממשלה נעשה מתוך אידיאולוגיה המנתה אותה, שיש לעשות שלום בכל מחיר, וזאת - מתוך שיקולים זרים של כבוד וכדומה. לכן אינני יכול לסמוך על אנשים אלה... האידיאולוגיה המדינית של 'דגל התורה' היא מניעת שפיכות דמים והצלת חיי יהודים. אין לתנועה אידיאולוגיה ציונית, או התיישבותית, או החזרת שטחים. רק פעולה שבכוחה למנוע שפיכת דם יהודי, אפילו אם הוא במחיר של החזרת שטחים, כרוגמת הסכם השלום עם מצרים - אנו תומכים בו... הסכם השלום הזה נעשה על-ידי אנשים שאני לא סומך על אחריותם ועל שיקול דעתם."